

DARS JARAYONINI OPTIMALLASH VA INTENSIVLASH UCHUN TEXNIK VOSITALARDAN FOYDALANISH

Kayumova Maftuna Xusniddinovna

Toshkent viloyati Zangiota tumani 38 – IDUM

Kimyo fani o'qituvchisi

Darsning o'tishi ma'lum qolipda bo'ladi. Bu qolipni o'zgartirish esa o'qituvchining mahoratiga bog'lik. O'qituvchi avvalo dars o'tish mobaynida vaqtni tejashi kerak. Kam vaqt ichida o'quvchilarga ko'proiq narsani o'rgatishi kerak. Buning uchun esa audiovizual texnika vositalaridan foydalanish maqsadga muvofiqdir. Chunki bunda doskaga yozish uchun ham vaqt ketadi agar bunda ilgari yozib qo'yilgan kodoskopdan foydalansa yaxshi bo'ladi. Misol tariqasida 9-sinflarda o'tiladigan "sulfat kislota ishlab chiqarish" mavzusini ko'rib chiqadigan bo'lsak mavzu va uning rejasini kodoskop orqali ekranga tushiriladi. Rejalarni esa o'quvchilar yozib olishadi, so'ngra o'qituvchi "sulfat kislota ishlab chiqarish" to'g'risida o'quvchilarga qisqacha ma'lumot beradi va o'quvchilarga "sulfat kislota ishlab chiqarish" degan mavzudagi diafil'mni filmoskop orqali namoyish qilib ovozi past qilib o'zi izohlab berishi mumkin. Film tugagandan so'ng o'qituvchi o'quvchilardan qanday tushunganliklarini so'raydi. Filmdagi reaksiya tenglamalari kodoskop orqali ekranga tushiriladi va o'quvchilar yozib olishlari uchun vaqt beriladi. So'ngra o'tilgan yangi mavzu bo'yicha takrorlash uchun o'quvchilarga savollar berib ularni baholashi mumkin. Bunda o'quvchilarda texnika vositasiga qiziqish tug'iladi va darsni tushunishi ham o'qituvchi tomonidan hamda o'zlarining ko'z o'ngida ko'rganligi sababli darsga yaxshi tushunadilar. Bunda o'qituvchi ham kodoskop oynasida yozilganlardan foydalanib vaqtni tejaydi.

Kimyo darslarida o'quv kinofilmlari, kinofragmentlar, kinokolsovkalar, televizion ko'rsatuvlar, diafilmlar, diapozitivlar, transporantlar, magnet yozuvlaridan foydalaniladi.

Kinofragmentlar - bu dinamik ko'rsatmali vositalar bo'lib, bunda mikro va makro-kinoga olish mul'tiplikaziya yordamida va katta hamda kichik tezliklarda kinoga olish yordamida o'quvchilar atrofini o'rab olgan hayotni qayd qilishgan bo'ladi. Demonstratsiya vaqti 3-7 minut bo'ladi.

Kinokolsovkalar - odatda ritmik yoki ziqlik protsesslarning ekranda ko'rsatish uchun foydalaniladi. Ularni demonstratsiya qilishda bu protsessning hamma fazalarini ko'rib chiqish va tushuntirish imkoniyati bor. Bitta zikl 40-60 sek. davom etadi.

Kinofil'm - o'rganilayotgan mavzu atrofidagi tadqiqot predmeti va mazmunini ochib beradi. Masalan, "Metallar korroziyasi va unga qarshi kurash" kinofil'mining birinchi qismida korroziyaning kelib chiqishi oqibatlarini, korroziyaning qandayligi, ya'ni atmosferadan korroziyaga uchraganligi, kimyoviy korroziya, shamol

yordamidagi korroziya shularni ko'rsatadi kinofil'mni ikkinchi qismida esa metallarni korroziyadan himoya qilish metodlari: nikellash, oksid parda bilan qoplash, emallash haqida ko'rsatiladi.

Diapozitivlar seriyasi - bu dasturning katta mavzusini yoki butun bo'limining o'quv materialini ifodalaydigan pozitiv tasvirlarning kadrlar sistemasidir, seriyada odatda kimyoviy reaksiyalar, kimyoviy bog'lanishlar (ion kovalent, qutbli va qutbsizkovalent) kimyo sanoatini aks ettiruvchi tasvirlar bo'lishi mumkin. Diapozitivlar bosma jadvallarga o'xshaydi, ammo ularning afzalliklari shundan iboratki, ular shaffof jismga olingan va proekziyalashda kattalashgan tasvir hosil qiladi. Ular oddiy jadvallardan ancha yaxshi ko'rinish bilan farq qiladi. Masalan: "tuzlar", "Oksidlar klassifikaziyasi", "Organik moddalarning klassifikaziyasi".

Diafil'm - bu kimyoviy jarayonlar, kimyo sanoatini ifodalovchi pozitiv tasvirlardir tuzilishi bo'yicha diafil'mlar butun va fragmentli bo'lishi mumkin. Diafil'mlardan foydalanish diapozitivlarga nisbatan bir qancha murakkab. Diafil'm kadrlari diapozitivlardan farqli ravishda ayrim ko'rsatmalar bo'lmasdan, balki yagona butun narsaning tarkibiy qismidan iborat. Diafil'mlar statik ekranli yorug'lik orqali ko'rsatiladigan rasmlardan dinamik rasmlarga kinofil'mlarga o'tish zvenosi hisoblanadi. Diafil'm ma'lum metodik g'oyalarga ega va bu g'oyalarni asta-sekin ochib beradi.

Transporantlar - bular ekranli vositalarning yangi turi transporantlar grafproektor yordamida ekranda tasvir xosil qiladi. Diafil'mli kadrlarni o'lchamidan katta kadrغا ega. Masalan: "Ionli kristall panjaralar nomli fil'mni namoyish etishni olish mumkin. Audivizual o'quv texnik vositalaridan foydalanish o'quvchilarning darsga qiziqishini orttiradi va kimyo fanini tushunib olishga qulaydir.

Kompyuter. Kasb-hunar kollejlari bo'lg'usi kichik mutaxassislar kasbiy tayyorgarligiga yuqori talablar qo'yilmoqda. Kichik mutaxassislar ishlab chiqarish jarayoniga tezkor usulda ko'nikib ketishlari uchun kasbiy tayyorgarligining safarbarlik ko'rsatkichlari yuqori va tezkor xarakterda bo'lishiga erishmog'i lozim. Jumladan, kichik mutaxassislarni kimyo yo'nalishida tayyorgarlik sifatini oshirish dolzarb muammolardan hisoblanadi. Zotan, kimyo kabinetlarining yetarli jihozlanmaganligi, kimyoviy reaktivlarning yetarli emasligi har doim ham, frontal o'qitish imkonini bermaydi. Shuning uchun ham kimyo ta'limining interaktiv metodlaridan biri komp'yuter dasturlari asosida o'qitish hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. M. Nishonov, S. Teshaboyev "Maktabda kimyodan laboratoriya ishlari" Toshkent, O'qituvchi 1995 yil 84 b.
2. M. Nishonov, Sh. Mamajonov, B. Xo'jayev "Kimyo o'qitish metodikasi" Toshkent, O'qituvchi 2002, 65b